

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2025.58.330993>

УДК 351.74:342.9:343.2:340.134

А. В. Боксгорн, доктор філософії, старший викладач, доцент
Одеський державний університет внутрішніх справ

Інститут права та безпеки

Кафедра адміністративно-правових дисциплін

вул. Успенська, 1, Одеса, 65014, Україна

e-mail: avbokshorn@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0787-1717>

ІНСТИТУЦІЙНО-НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЛЕГІТИМНОГО ВИКОРИСТАННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Стаття присвячена аналізу інституційно-нормативних засад правового забезпечення діяльності Національної поліції України у сфері легітимного використання і застосування вогнепальної зброї. Досліджено особливості нормативно-правового регулювання цієї сфери, визначено основні проблеми та прогалини в законодавстві, які можуть спричиняти правову невизначеність у діяльності правоохоронців. Окрему увагу приділено питанням відповідності національного законодавства міжнародним стандартам, зокрема Європейській конвенції з прав людини та практиці Європейського суду з прав людини. У статті розглянуто правові механізми застосування поліцейських заходів поліцією, визначено відмінності між превентивними та примусовими заходами та обґрунтовано необхідність їх чіткого розмежування. Проаналізовано роль державного примусу в забезпеченні публічного порядку, а також принципи пропорційності, правової визначеності та необхідності, яких мають дотримуватися поліцейські при застосуванні сили. Зазначено, що ефективність адміністративно-правового забезпечення превентивної діяльності значною мірою залежить від функціонування механізмів внутрішнього контролю, судового нагляду та громадського моніторингу. У статті наголошено на необхідності удосконалення нормативного регулювання використання і застосування вогнепальної зброї, деталізації алгоритмів дій поліцейських у різних ситуаціях, посилення незалежного контролю за випадками застосування сили та підвищення рівня правової підготовки правоохоронців. Запропоновано конкретні напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання, зокрема адаптацію міжнародного досвіду, розширення механізмів фіксації випадків застосування сили та створення ефективної системи дисциплінарної відповідальності. Окрему увагу приділено аналізу юридичної відповідальності суб'єктів превентивної діяльності поліції. Розглянуто основні види відповідальності – дисциплінарну, адміністративну та кримінальну, їх особливості та механізми реалізації. Визначено, що дисциплінарна відповідальність є найбільш поширеним заходом впливу, спрямованим на коригування поведінки поліцейських, у той час як адміністративна та кримінальна відповідальність застосовуються у разі серйозних правопорушень, що виходять за межі службової дисципліни. Розкрито проблематику ефективності існуючих механізмів контролю

за використання і застосуванням вогнепальної зброї, акцентовано увагу на необхідності підвищення рівня громадського контролю та незалежного моніторингу дій правоохоронців. Запропоновано розширити використання сучасних технологій, зокрема обов'язкову відеофіксацію випадків застосування зброї, що сприятиме прозорості правоохоронної діяльності. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню правової визначеності, запобіганню зловживанням з боку правоохоронців, зміцненню суспільної довіри до поліції та ефективнішому забезпеченню публічної безпеки в Україні.

Ключові слова: адміністративна діяльність поліції, адміністративно-правове регулювання, адміністративний контроль, безпека, використання сили, державне управління, дисциплінарна відповідальність, забезпечення правопорядку, законність, законодавче регулювання, легітимність, використання вогнепальної зброї, міжнародні стандарти, Національна поліція України, нормативно-правове забезпечення, оперативно-службова діяльність, права людини, превентивна діяльність, публічний порядок, правозастосування, правопорядок, професійна підготовка поліцейських, судова практика, табельна зброя поліцейського, тактична підготовка, юридична відповідальність, застосування вогнепальної зброї поліцейським.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування правоохоронної системи України важливим напрямом діяльності Національної поліції є забезпечення публічної безпеки та правопорядку, що включає можливість застосування заходів примусу, зокрема вогнепальної зброї, у чітко визначених законодавством випадках. Водночас практика використання і застосування вогнепальної зброї поліцейськими викликає значний суспільний інтерес та гостру правову дискусію через необхідність дотримання балансу між гарантіями прав людини і законними повноваженнями правоохоронців. Законодавче регулювання використання і застосування вогнепальної зброї поліцейськими в Україні базується на поєднанні національних нормативних актів та міжнародних стандартів, однак, на практиці виникають численні правові колізії, що стосуються: недостатньо чіткої регламентації використання і застосування зброї у ситуаціях, коли поліцейський перебуває в умовах реального ризику; відсутності ефективного контролю за законністю використання і застосування вогнепальної зброї; проблематики відповідальності поліцейських за перевищення необхідного рівня сили; нерозвиненості механізмів оцінки правомірності застосування зброї в адміністративно-правовій площині. Зазначене зумовлює необхідність комплексного дослідження інституційно-нормативних засад адміністративно-правового забезпечення діяльності Національної поліції у сфері легітимного використання і застосування вогнепальної зброї. Важливо визначити, наскільки чинна нормативна база відповідає принципу пропорційності застосування сили, принципам правової визначеності, а також критеріям ефективного впливу на правопорушників без порушення прав громадян. Враховуючи євроінтеграційний вектор розвитку України, особливої уваги потребує гармонізація національного законодавства з правовими стандартами ЄС та Європейського суду з прав людини, що встановлюють чіткі вимоги до застосування сили органами правопорядку. У цьому контексті актуальним є удосконалення адміністративних процедур контролю та оцінки правомірності використання і застосування вогнепальної зброї, що дозволить підвищити рівень довіри суспільства до діяльності поліції та мінімізувати ризики зловживань

Досліджувана проблематика є не лише юридичною, але й суспільно значущою, оскільки стосується захисту прав людини, забезпечення правопорядку та зміцнення законності в діяльності Національної поліції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти досліджуваної проблематики були об'єктом дослідження таких вчених як: В. Авер'янов, О. Бандурка, Ю. Битяк, В. Галунько, В. Гаращук, О. Гетьманець, І. Голосніченко, С. Денисюк, А. Денисова, Н. Коваленко, Т. Коломоець, А. Комзюк, О. Миколенко, Л. Миськів, О. Музичук, В. Оксін, О. Проневич, О. Рябченко, О. Салманова, О. Синявська, А. Собакарь, Є. Соболь, В. Сокуренько, Л. Сорока, В. Чумак, Р. Шаповал, К. Шкарупа, Х. Ярмач та інші.

Метою статті є комплексний аналіз інституційно-нормативних засад адміністративно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України у сфері використання і застосування вогнепальної зброї, визначення відповідності чинного законодавства міжнародним стандартам та розробка пропозицій щодо його вдосконалення. Особлива увага приділяється питанням правової визначеності щодо підстав, порядку та меж застосування вогнепальної зброї, що мають вирішальне значення для забезпечення балансу між необхідністю використання сили з боку правоохоронних органів та захистом прав і свобод громадян. У рамках дослідження здійснюється аналіз чинного законодавства України у сфері регулювання використання і застосування вогнепальної зброї поліцейськими, його відповідності міжнародним правовим стандартам, зокрема принципам застосування сили і вогнепальної зброї правоохоронцями, практиці Європейського суду з прав людини, а також нормам національного адміністративного законодавства, які регламентують повноваження Національної поліції у превентивній діяльності. Досліджуються адміністративні процедури та механізми контролю за правомірністю використання і застосування вогнепальної зброї, а також питання відповідальності поліцейських у разі перевищення повноважень або неправомірного застосування сили. Особливу увагу приділено проблемам, які виникають у процесі правозастосування, зокрема правовим колізіям у нормативному регулюванні, невизначеності критеріїв пропорційності застосування зброї, відсутності єдиних адміністративно-правових стандартів оцінки правомірності дій поліцейських у таких випадках. На основі проведеного аналізу пропонуються конкретні напрями удосконалення нормативно-правового регулювання, що передбачають внесення змін до законодавчих актів, розробку додаткових адміністративних процедур та створення більш ефективних механізмів контролю за використанням вогнепальної зброї.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення публічного порядку та захист прав і свобод громадян є пріоритетними завданнями правоохоронної системи України. Одним із ключових аспектів діяльності Національної поліції є застосування поліцейських заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням та нейтралізацію загроз громадській безпеці. У цьому контексті особливого значення набуває питання легітимного використання і застосування поліцейськими вогнепальної зброї, що безпосередньо пов'язане з необхідністю дотримання принципів законності, пропорційності та обґрунтованості застосування сили.

На нашу думку, правове регулювання використання і застосування вогнепальної зброї поліцейськими має бути чітко визначеним та відповідати міжна-

родним стандартам, зокрема принципам застосування сили і вогнепальної зброї правоохоронцями Європейської конвенції з прав людини та практиці Європейського суду з прав людини. Водночас національне законодавство містить низку правових колізій та прогалин, що ускладнюють практичне застосування адміністративно-правових механізмів контролю та відповідальності за перевищення службових повноважень під час використання зброї.

На сучасному етапі розвитку правоохоронної системи України спостерігається зростання суспільної уваги до питання правомірності дій поліцейських у критичних ситуаціях, що вимагає посилення адміністративного контролю та вдосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України. Використання і застосування вогнепальної зброї повинно відбуватися у суворій відповідності до принципів правової визначеності, пропорційності та необхідності, що є основними критеріями оцінки правомірності використання сили в демократичному суспільстві. Важливим залишається питання ефективного функціонування інституційних механізмів, які забезпечують контроль за дотриманням поліцейськими законодавчо встановлених вимог при використанні і застосуванні вогнепальної зброї, зокрема на рівні внутрішньої поліцейської перевірки, судового нагляду та громадського контролю. Недостатня ефективність цих механізмів може спричинити випадки зловживання повноваженнями, порушення прав людини та зниження рівня довіри до правоохоронних органів.

Діяльність Національної поліції України передбачає застосування заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням, що може включати державний примус. Відповідно до концепції Д. Л. Василенка, державний примус є різновидом соціального впливу, який існує разом із державою, здійснюється органами публічної влади та може мати різну правову природу залежно від політичного устрою країни. У правовій державі примус підпорядковується нормам права, що унеможливорює його свавільне використання, і водночас є інструментом захисту прав та законних інтересів громадян [1, с. 8].

Застосування примусу передбачає регламентацію правил поведінки, які обов'язкові для виконання всіма суб'єктами правовідносин, однак такі заходи допустимі лише у випадках, коли інші методи впливу є недостатніми. Примусові механізми за своєю суттю встановлюють жорсткі рамки для поведінки осіб, адже вимагають суворого дотримання визначених правових приписів. Використання примусу виправдане лише тоді, коли альтернативні способи забезпечення правопорядку не дають бажаного результату.

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», поліція уповноважена застосовувати низку заходів превентивного або примусового характеру. Згідно зі статтею 29 цього Закону, такі заходи можуть тимчасово обмежувати права людини, проте вони мають використовуватися виключно у рамках чинного законодавства з метою забезпечення правопорядку та виконання функцій поліції [2].

Таким чином, хоча державний примус є необхідним елементом забезпечення правопорядку, його застосування має бути чітко врегульоване і відповідати принципам правової визначеності та пропорційності. На нашу думку, в умовах демократичного суспільства превентивна діяльність Національної поліції не повинна зводитися до примусу як основного інструменту впливу, а навпаки – базуватися

на поєднанні профілактичних, комунікативних та освітніх заходів із застосуванням сили лише у виняткових випадках. На практиці, однак, спостерігається певний дисбаланс між превентивними заходами та примусовими механізмами. Поліцейські часто змушені діяти в умовах правової невизначеності, коли законодавство містить загальні положення щодо застосування сили, але не надає конкретних алгоритмів дій у різних ситуаціях. Це може призводити до порушень прав громадян, надмірного використання сили або, навпаки, до нерішучості правоохоронців у критичних ситуаціях через страх юридичної відповідальності.

З метою ефективного поєднання превентивної діяльності та застосування поліцейських заходів примусу, на нашу думку, необхідно вдосконалювати механізми правового регулювання. Передусім слід розробити більш деталізовані інструкції щодо застосування поліцейських заходів, включаючи диференційований підхід залежно від рівня загрози. Також важливо запровадити систему незалежного моніторингу застосування сили поліцією, що сприятиме зменшенню випадків перевищення повноважень та забезпечить об'єктивність у розгляді можливих правопорушень з боку правоохоронців. Разом із тим, пропонується розширити використання сучасних технологій в практичній діяльності, зокрема впровадити обов'язкову відеофіксацію випадків застосування зброї, що сприятиме прозорості правоохоронної діяльності.

Крім того, варто переглянути підхід до підготовки поліцейських кадрів, зосередивши увагу не лише на фізичній та тактичній підготовці, а й на навичках медіації, комунікації з громадянами та ефективному використанні превентивних механізмів без залучення сили. В європейських країнах, наприклад, поліцейські спершу навчаються методам деескалації конфліктів, а лише потім – тактиці застосування примусових заходів.

Загалом ми переконані, що удосконалення інституційно-нормативних засад діяльності Національної поліції України потребує комплексного підходу, що включає правове регулювання, запровадження механізмів незалежного контролю та вдосконалення професійної підготовки поліцейських. Тільки за умови дотримання цих вимог можна забезпечити баланс між необхідністю застосування сили у виняткових випадках та гарантуванням прав і свобод громадян.

Національна поліція у своїй діяльності може застосовувати превентивні заходи, спрямовані на забезпечення правопорядку та запобігання правопорушенням. До них належать перевірка документів, опитування осіб, здійснення поверхневої перевірки та огляду, зупинення транспортних засобів, вимога покинути певну територію або обмеження доступу до неї, тимчасове обмеження пересування осіб чи транспортних засобів, а також тимчасове вилучення предметів. Крім того, поліція має право проникати до житла чи іншого володіння особи у визначених законом випадках, контролювати дотримання дозвільної системи, застосовувати технічні засоби фіксації, зокрема фото- та відеозйомку, а також перевіряти дотримання встановлених законом обмежень щодо осіб, які перебувають під адміністративним наглядом. Окремим заходом є поліцейське піклування, що передбачає тимчасовий захист осіб у випадках, коли вони не можуть самостійно подбати про свою безпеку. Під час реалізації зазначених заходів правоохоронці зобов'язані повідомити особу про підстави їх застосування та роз'яснити відповідні нормативно-правові положення, які регламентують такі дії [2].

Попри очевидну відмінність між видами поліцейських заходів, превентивні заходи також містять елемент примусу, хоча його рівень є значно нижчим порівняно із безпосередньо примусовими заходами, що істотно обмежують права та свободи особи. У разі застосування крайнього заходу, такого як використання вогнепальної зброї, поліцейський може впливати на найвищу правову та моральну цінність – життя людини, що робить такі дії винятковими і потребує особливої правової регламентації та обґрунтування.

На нашу думку, хоча превентивні заходи поліції можуть містити елемент примусу, їхня основна мета – забезпечення правопорядку без суттєвого обмеження прав і свобод громадян. Застосування сили, особливо вогнепальної зброї, є крайнім заходом, що має використовуватися виключно у випадках реальної та неминучої загрози життю або здоров'ю осіб. Важливо, щоб правове регулювання цих заходів відповідало принципам пропорційності, законності та необхідності, забезпечуючи баланс між підтриманням безпеки та захистом прав людини. Надмірне використання примусових заходів або відсутність належного контролю може призводити до порушення прав громадян і зниження суспільної довіри до поліції. Тому необхідно удосконалювати механізми оцінки правомірності застосування сили, запроваджувати ефективний нагляд за діями поліцейських і впроваджувати сучасні методи деескалації конфліктних ситуацій.

Значущість превентивної діяльності Національної поліції України зумовлена не лише специфікою правових заходів, методів та операцій, спрямованих на запобігання та профілактику правопорушень, а й високим рівнем відповідальності осіб, що забезпечують її реалізацію. Кожен уповноважений суб'єкт, залучений до виконання поліцейських функцій, несе персональну відповідальність за законність і ефективність своїх дій. Відтак, порушення встановлених вимог під час здійснення превентивної діяльності може стати підставою для застосування до винних осіб відповідних санкцій, що визначаються характером правопорушення та видом юридичної відповідальності.

Соціально-юридичні аспекти відповідальності, за визначенням К. В. Басіна, є взаємозв'язком між особою та суспільством, що базується на взаємних правах та обов'язках щодо дотримання та розвитку соціальних норм [3, с. 8]. О. В. Бігняк розглядає її як здатність реагувати на соціальні проблеми шляхом активної участі у соціальних програмах, підкреслюючи взаємозалежність між особами, організаціями та соціальними інститутами, що реалізується через моральні, етичні та економічні цінності [4, с. 154-155]. В. М. Хомич та О. В. Зелена визначають соціальну відповідальність як складний суспільний феномен, що передбачає усвідомлене обмеження особою своєї свободи відповідно до соціально схвалених норм (позитивний аспект) та застосування до неї санкцій у разі безвідповідальної поведінки (негативний аспект) [5, с. 15].

Констатуємо, що в діяльності Національної поліції України соціальна відповідальність проявляється у забезпеченні правопорядку через превентивні заходи, що спрямовані на запобігання правопорушенням. Оскільки застосування таких заходів, зокрема примусових, безпосередньо впливає на права та свободи громадян, поліцейські несуть підвищену відповідальність за законність і пропорційність своїх дій. Відтак, відповідальність правоохоронців має базуватися не лише на нормативних вимогах, а й на усвідомленні моральних та етичних принципів їхньої діяльності.

Згідно з позицією Д. М. Лук'янець, юридична відповідальність є встановленою правовими нормами реакцією уповноважених суб'єктів на порушення фізичних чи юридичних осіб, що може виражатися в недотриманні заборон, невиконанні обов'язків або спричиненні шкоди та передбачає застосування санкцій майнового, організаційного чи особистого характеру [6]. Схожий підхід відстоює С. В. Бобровник, який визначає юридичну відповідальність як державний примус, застосований у процесуальному порядку за вчинене правопорушення [7].

Окрема концепція розглядає юридичну відповідальність як правовий інститут. На думку С. О. Носкова, Б. О. Базілева та М. Терещука, він являє собою систему норм і субінститутів, що забезпечують правопорядок, карають правопорушника та запобігають новим порушенням [8, с. 19].

Незважаючи на дискусійність цього питання, вбачається найбільш обґрунтованим підхід, що пов'язує юридичну відповідальність із соціальною, оскільки обидві передбачають обов'язок дотримання правил поведінки. Проте, на відміну від соціальної, юридична відповідальність забезпечується державним примусом, має жорсткіші санкції та може безпосередньо обмежувати права особи.

З огляду на це, юридична відповідальність суб'єктів превентивної діяльності Національної поліції є встановленою законом реакцією держави на неправомірні дії чи бездіяльність посадових осіб, що виконують функції у сфері забезпечення правопорядку. При цьому відповідальність покладається не на орган чи підрозділ поліції загалом, а на конкретного працівника, залежно від характеру та тяжкості правопорушення [9].

Як відомо, юридична відповідальність суб'єктів превентивної діяльності Національної поліції охоплює три основні види: дисциплінарну, адміністративну та кримінальну. Найбільш поширеною є дисциплінарна відповідальність, яка застосовується у разі порушення службової дисципліни та спрямована на оперативне реагування на недоліки в роботі поліцейських. Вона виконує коригувальну функцію та запобігає більш серйозним порушенням.

Разом із тим, адміністративна відповідальність має обмежену сферу застосування і настає лише у випадках порушень, що підпадають під визначення адміністративних проступків. Водночас кримінальна відповідальність є найбільш суворою і застосовується у разі вчинення корупційних чи службових злочинів, які становлять суспільну небезпеку. Залежно від характеру порушення та його наслідків, суб'єкти превентивної діяльності можуть бути притягнуті до одного з цих видів відповідальності [9].

На нашу думку, юридична відповідальність суб'єктів превентивної діяльності Національної поліції має ключове значення для підтримання дисципліни, законності та ефективності правоохоронної системи. Найбільш актуальною серед її видів є дисциплінарна відповідальність, оскільки вона забезпечує негайне реагування на порушення внутрішнього розпорядку та сприяє формуванню високих стандартів професійної діяльності поліцейських.

Водночас, адміністративна відповідальність, хоча і має обмежене застосування, виконує важливу функцію контролю за діями поліцейських у разі допущення порушень, що не досягають рівня кримінального злочину. Найбільш жорстким заходом є кримінальна відповідальність, яка повинна застосовуватися

у виняткових випадках – при вчиненні тяжких службових правопорушень, особливо корупційного характеру.

Загалом, ефективність юридичної відповідальності в діяльності Національної поліції залежить не лише від суворості санкцій, а й від чіткості їхнього застосування, справедливості та невідворотності покарання. Важливо, щоб заходи відповідальності не лише карали за порушення, а й слугували превентивним механізмом для запобігання зловживанням, сприяли професійному розвитку поліцейських та формуванню довіри суспільства до правоохоронних органів.

Висновки і пропозиції. Інституційно-нормативне забезпечення діяльності Національної поліції України у сфері використання і застосування вогнепальної зброї є складною правовою системою, яка регламентує порядок використання сили поліцейськими з метою забезпечення громадської безпеки та правопорядку. Аналіз національного законодавства та міжнародних стандартів свідчить про наявність правових колізій та прогалин, що можуть створювати ризики як для правоохоронців, так і для громадян. Недостатньо чітке розмежування превентивних та примусових заходів, відсутність уніфікованих алгоритмів дій поліцейських у критичних ситуаціях, а також обмежений громадський контроль за використанням сили – це ключові проблеми, що потребують врегулювання. З огляду на це, вдосконалення правових механізмів регулювання використання і застосування вогнепальної зброї вимагає гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, зокрема Європейською конвенцією з прав людини та практикою ЄСПЛ, а також розробки детальних інструкцій щодо використання превентивних заходів. Важливим аспектом є посилення незалежного моніторингу дій поліцейських, що дозволить запобігти випадкам перевищення службових повноважень та порушення прав людини. Крім того, необхідно вдосконалити систему професійної підготовки правоохоронців, орієнтуючи її не лише на фізичну та тактичну підготовку, а й на методи комунікації, деескалації конфліктів та правової оцінки ситуацій, що потребують застосування сили. Таким чином, підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері використання і застосування вогнепальної зброї сприятиме зміцненню правової визначеності, забезпеченню пропорційного використання сили, підвищенню рівня довіри суспільства до правоохоронної системи та зміцненню правопорядку в Україні.

Список використаної літератури

1. Василенко Д. Л. Обмеження окремих прав громадян під час досудового провадження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2008. 18 с.
2. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення 10 лютого 2025 року).
3. Басін К. В. Юридична відповідальність: природа, форми реалізації та права людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2006. 16 с.
4. Бігняк О. В. Підприємництво як предмет правового регулювання в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Одеса, 2007. 201 с.
5. Зелена О. В. Сутність юридичної відповідальності та роль правоохоронних органів у її забезпеченні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2007. 215 с.
6. Лук'янець Д. М. Типологія юридичної відповідальності. Юридична Україна. 2004. № 3. С. 4-10.

7. Аземша І. Б. Юридична відповідальність: сучасні погляди, дискусії та концепції. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 54-57.
8. Терещук М. Юридична відповідальність: теоретико-правовий аналіз. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. 2015. Березень. С. 18-21.
9. Беспалий І. В. Юридична відповідальність суб'єктів превентивної діяльності Національної поліції. *Наше право*. 2024. № 1. С. 327-332.

References

1. Vasylenko D. L. (2008). Restrictions on certain rights of citizens during pre-trial proceedings: author's abstract. dissertation ... candidate of law: 12.00.09. Kyiv. 18 p. [in Ukrainian].
2. On the National Police. Law of Ukraine dated 02.07.2015 No. 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (access date February 10, 2025). [in Ukrainian].
3. Basin K. V. (2006). Legal responsibility: nature, forms of implementation and human rights: author's abstract. dissertation ... candidate of law: 12.00.01. Kyiv. 16 p. [in Ukrainian].
4. Bignyak O. V. (2007). Entrepreneurship as a subject of legal regulation in Ukraine: dissertation ... candidate of law: 12.00.04. Odesa. 201 p. [in Ukrainian].
5. Zelena O. V. (2007). The essence of legal responsibility and the role of law enforcement agencies in its provision: dissertation ... candidate of law: 12.00.01. Kyiv: Kyiv National University of Internal Affairs. 215 p. [in Ukrainian].
6. Luk'yanets D. M. (2004). Typology of legal responsibility. *Legal Ukraine*. No. 3. P. 4-10 [in Ukrainian].
7. Azemsha I. B. (2010). Legal responsibility: modern views, discussions and concepts. *Journal of the Kyiv University of Law*. No. 2. P. 54-57 [in Ukrainian].
8. Tereshchuk M. (2015). Legal responsibility: theoretical and legal analysis. *National Legal Journal: Theory and Practice*. March. P. 18-21 [in Ukrainian].
9. Bepaliy I. V. (2024). Legal responsibility of subjects of preventive activities of the National Police. *Our Law*. No. 1. P. 327-332 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 23.04.2025 р.

A. V. Bokshorn, Doctor of Philosophy, Senior Lecturer
 Odesa State University of Internal Affairs
 Institute of Law and Security
 the Department of Administrative and Legal Disciplines
 1 Uspenska St, Odesa, 65014, Ukraine
 e-mail: avbokshorn@gmail.com
 ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0787-1717>

INSTITUTIONAL AND NORMATIVE FOUNDATIONS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR THE ACTIVITIES OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE IN THE SPHERE OF LEGITIMATE USE AND APPLICATION OF FIREARMS

Summary

This article is dedicated to the analysis of the institutional and normative foundations of legal support for the activities of the National Police of Ukraine in the field of the legitimate use and application of firearms. It examines the specifics of regulatory and legal frameworks in this domain, identifies key issues and gaps in legislation that may lead to legal uncertainty in law enforcement operations. Particular attention is paid to the compliance of national legislation with international standards, especially the European Convention on Human Rights and the

case law of the European Court of Human Rights. The article explores legal mechanisms for applying police measures, outlines the distinction between preventive and coercive actions, and substantiates the need for their clear separation. It analyzes the role of state coercion in maintaining public order, as well as the principles of proportionality, legal certainty, and necessity, which must be upheld by police officers when using force. It is emphasized that the effectiveness of administrative and legal support for preventive activity largely depends on the operation of internal control mechanisms, judicial oversight, and public monitoring. The article stresses the necessity of improving the legal regulation of firearm use, detailing the procedural algorithms for police officers in various situations, enhancing independent oversight of the use of force, and improving the legal training of law enforcement personnel. Concrete directions for improving administrative and legal regulation are proposed, including the adaptation of international experience, expanding mechanisms for documenting the use of force, and creating an effective system of disciplinary accountability. Special attention is paid to analyzing the legal responsibility of subjects involved in police preventive activities. The main types of accountability - disciplinary, administrative, and criminal - are examined, along with their specific features and mechanisms of implementation. It is determined that disciplinary responsibility is the most common form of influence aimed at correcting police behavior, while administrative and criminal responsibility are applied in cases of serious misconduct that go beyond the scope of professional discipline. The article highlights the issues of effectiveness in current control mechanisms over firearm use and stresses the importance of increasing public oversight and independent monitoring of police actions. It is proposed to expand the use of modern technologies, in particular, mandatory video recording of firearm use cases, which would contribute to the transparency of police activities. The implementation of the proposed measures would enhance legal certainty, prevent abuse by law enforcement officers, strengthen public trust in the police, and ensure more effective public safety in Ukraine.

Keywords: police administrative activity, administrative and legal regulation, administrative control, security, use of force, public administration, disciplinary responsibility, law enforcement, legality, legislative regulation, legitimacy, firearm use, international standards, National Police of Ukraine, legal regulation, operational service activity, human rights, preventive activity, public order, law enforcement practice, legal order, police professional training, judicial practice, service weapon, tactical training, legal responsibility, use of firearms by police officers.